

РОЗДІЛ 3. ЕКОНОМІКА ТА УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІINFORMATION TECHNOLOGY AS A MEANS OF IMPROVING
COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES IN UKRAINE

УДК 339.137 (004)

Алексєєва Т.І.к.е.н., доцент кафедри економіки
та економічної теоріїХарківський торговельно-економічний
інститутКиївського національного торговельно-
економічного університету**Єчина А.С.**

студентка

Харківський торговельно-економічний
інститутКиївського національного торговельно-
економічного університету**Устіна М.В.**

студентка

Харківський торговельно-економічний
інститутКиївського національного торговельно-
економічного університету

У статті розглянуто сферу інформаційних технологій в Україні. Проаналізовано вплив інформаційних технологій на стан та подальший розвиток конкурентоспроможності підприємств України. Отримано нові обґрунтовані результати, які забезпечують розробку методичних підходів щодо забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних підприємств інформаційними технологіями. Відображені проблеми ринку інформаційних технологій та шляхи їх вирішення. Ринок інформаційно-комунікаційних послуг України демонструє високі темпи зростання в умовах глобалізації та інтеграції у світовий інформаційний простір.

Ключові слова: інформаційні технології, інформаційно-комунікаційні технології, конкурентоспроможність, ІТ-стартапи, експортний потенціал.

В статье рассмотрена сфера информационных технологий в Украине. Проанализировано влияние информационных технологий на состояние и дальнейшее развитие конкурентоспособности предприятий Украины. Получены новые обоснованные результаты, которые обеспечивают разработку методических подходов по обеспечению конкурентоспособности отечественных предприятий информационными

технологиями. Отражены проблемы рынка информационных технологий и пути их решения. Рынок информационно-коммуникационных услуг Украины демонстрирует высокие темпы роста в условиях глобализации и интеграции в мировое информационное пространство.

Ключевые слова: информационные технологии, информационно-коммуникационные технологии, конкурентоспособность, ИТ-стартапы, экспортный потенциал.

The article discusses the scope of information technologies in Ukraine. The influence of information technology in the state and further development of the competitiveness of enterprises in Ukraine. We obtain new results proved that ensure the development of methodological approaches to ensure the competitiveness of domestic enterprises in information technology. The displayed information technology market problems and their solutions. Market information and communication services in Ukraine demonstrates high growth rate in the context of globalization and integration into the global information space.

Key words: Information Technology, Information and Communication Technology, competitiveness, IT-startups export potential.

Постановка проблеми. Сталий розвиток інформаційно-комунікаційної інфраструктури є найважливішою передумовою для підвищення конкурентоспроможності економіки та інтеграції України у глобальне інформаційне суспільство [1]. Це дозволяє розширити можливості підприємств та фірм і отримувати доступ до національних та світових інформаційних ресурсів, поліпшити умови та якість життя людини.

Зростаючий попит у світі на інформаційні послуги створює можливості для розвитку в Україні сфери інформаційних технологій з орієнтацією на експорт. Протягом останнього десятиліття інформаційна галузь стабільно демонструє темпи зростання. Підприємства цього сектора випускають програмне забезпечення широкої номенклатури, однак найбільш швидко зростає число замовлень, пов'язаних з розвитком мережі Інтернет, створенням інформаційних сайтів і розширенням систем електронної торгівлі. Тому актуальними є наукові дослідження, які стосуються шляхів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств та їх впливу на економічне зростання України в світі. Ось чому вивчення та аналіз розвитку інформа-

ційних та комунікаційних технологій, особливості їх використання в економічній сфері повинно бути в центрі уваги сучасних дослідників.

Низка питань щодо механізму забезпечення конкурентоспроможності підприємств не дістали належного висвітлення в наукових дослідженнях. Зокрема, недостатньо розроблені питання забезпечення шляхів та стратегій підвищення конкурентоспроможності високотехнологічних підприємств, що зумовлює необхідність поглиблення розробки даних проблем з урахуванням специфіки діяльності в галузі інформаційних технологій в економіці.

На жаль, в теперішній час Україна істотно відстає від більшості економічно розвинених держав щодо рівня розвитку фірм, які ведуть свою діяльність в сфері ІТ-технологій. Основною причиною цього є недостатнє фінансування та несприятливий стан зовнішнього середовища бізнесу, що значно знижує ефективність діяльності підприємства. Тому, необхідно запропонувати алгоритм оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства завдяки застосуванню інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань розвитку ринку інформацій-

них технологій як одному із засобів підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств присвячено праці українських та закордонних вчених-економістів, таких як: С.В. Войтко, В.В. Глухов, Т.Т. Ковальчук, І.Ю. Марко, А.Ю. Могилова, Л.І. Федулова, N. Sedgley та інших [2].

Так, в своїх працях Івашова Н.В., Стельмащук А.М., Шевченко О.М., Наумчук Ю., Померанцева Т., Крітов С. зосереджують увагу на застосування інформаційних технологій як засобу підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств [3-6].

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз рівня конкурентоспроможності підприємств та надання рекомендацій щодо застосування інформаційних технологій для підвищення конкурентоспроможності підприємств України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Забезпечення стійких конкурентних позицій на ринку інформаційних технологій досягається шляхом запровадження заходів щодо постійного підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства. Для цього необхідне достатнє фінансування у науково-технічну сферу, що дасть можливість зайняти стійкі конкурентні позиції на світовому ринку товарів та послуг. Саме тому успішне функціонування всіх видів підприємств, а особливо тих, що застосовують інформаційні технології, дуже важливе для подальшого розвитку економіки України [7].

В останні часи зберігається тенденція до спаду конкурентоспроможності підприємств. На це впливають наступні фактори:

– відсутність спеціального підходу щодо підтримки функціонування бізнесу на ранніх стадіях розвитку з боку органів влади;

– утруднений доступ до зовнішніх джерел фінансування;

– загальна несприятлива ситуація в країні, що ускладнює відкриття компаній в тих галузях, які можуть гарантувати швидке повернення капіталу;

– відсутність сприятливого інвестиційного клімату.

Для покращення ситуації доцільними будуть проведення заходів щодо державної підтримки конкурентоспроможності підприємств інформаційно-комунікативної галузі (рис. 1).

В теперішній час інформаційні технології стрімко увійшли в наше життя, радикально змінюючи способи і методи господарювання. Серед можливостей сучасних технологій в умовах глобалізації та інтеграції у світовий інформаційний простір особливого значення набуває створення новітніх програмних продуктів та технологічних інновацій. Одними з основних стимуляторів розвитку ІТ-технологій виступають стартап-компанії, зокрема ІТ-стартапи.

Стартап-компанія або стартап – нещодавно створена компанія, яка формує свій бізнес на засадах інноваційних технологій, що володіє обмеженим переліком ресурсів [8]. Інакше кажучи, стартап – це процес виходу на ринок новоствореного підприємства з інноваційним проектом, як правило, у короткотривалій термін та з мінімальними капіталовкладеннями.

З метою виявлення меж потенціалу діяльності

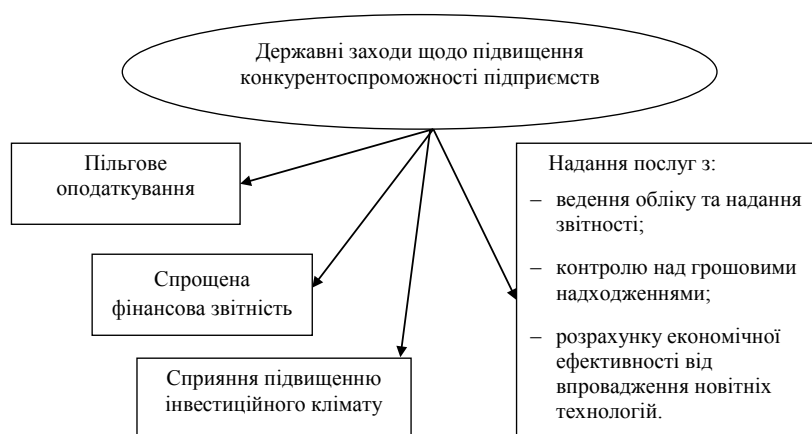

Рис. 1. Державні заходи щодо підвищення конкурентоспроможності підприємств

Таблиця 1

Кількість інтернет-користувачів, %

Країна	Роки					Зростання за період, разів
	1990	2006	2008	2010	2014	
Україна	0,40	4,50	11,00	23,30	33,70	27,00
Країни Європи і Центральної Азії	1,35	14,61	23,79	33,52	43,44	32,18
Північна Америка	0,74	-	-	-	81,59	110,00

Джерело: [9]

вітчизняних ІТ-стартапів (з позицій розмірів і темпів поширення інтернет-мережі), а також можливих часових рамок їх функціонування (на якій стадії розвитку інтернет-ринку перебувають стартапи), доцільним є проаналізувати динаміку розвитку інтернет-користувачів (табл. 1).

Аналіз дослідження показав, що у 2014 році в Україні було зафіксовано серед населення 33,7% користувачів Інтернету, у 2010 р. – 23,3%, у 2008 р. – 11%, 2006 р. – 4,5% відповідно. Статистика користування Інтернетом ведеться від 1990 року і становить 0,8%. Отже, за дванадцять років темпи користування Інтернетом зросли більш, як у 27 разів та продовжують зростати.

Серед країн Європи і Центральної Азії показники користування населення віртуальним простором такі: у 2014 р. – 43,44%, у 2010 р. – 33,52%, у 2008 р. – 23,79%, у 2006 р. – 14,61%, у 1990 р. – 1,35%. Тобто, за період 1990-2014 рр. кількість інтернет-користувачів збільшилася у 32,18 рази.

Деяко інша ситуація в країнах Північної Америки. У 2014 р. Інтернетом користувалися 81,59% населення, тоді як у 1990 р. (час зародження інтернет-мережі) – 0,74%. За 22 роки темпи поширення всесвітньої павутини в Північній Америці зросли у понад 110 разів.

На основі порівняльних даних можна стверджувати, що ринок інформаційних технологій має значну ємність, йому притаманна тенденція до розширення. Факт збільшення інтернет-користувачів в Україні вказує на те, що ІТ-проекти мають сприятливий ґрунт для впровадження та переваги для інвесторів, також цьому сприяє нормативно-правова база. Відповідно до Податкового кодексу України, з 1 січня 2013 року до 1 січня 2023 року ІТ-компанії звільняються від сплати податку на додану вартість, а ставка податку на прибуток з 2015 року становить 18% [10]. Але цього недостатньо для подальшого розвитку підприємств

ІТ-сектору в Україні. Вищі навчальні заклади та науково-дослідні інституції мають широкі можливості для створення на своїй базі стартапів. Водночас зазначимо, що серед специфічних особливостей вітчизняних ІТ-стартапів має місце така тенденція: потенційно успішні ІТ-проекти, хоч і створюються в Україні, але подальший розвиток та їх інвестування відбувається у США [11].

Тому напрямками стимулювання розвитку сектору ІТ-стартапів є:

- реалізація спеціальних програм стимулювання бізнесу, зокрема в ІТ-сфері;
- доопрацювання існуючої нормативно-законодавчої бази в частині врахування інтересів ІТ-стартапів, зокрема щодо спеціальних пільгових режимів;
- внесення змін до Господарського кодексу України та інших законодавчих актів щодо надання можливості ВНЗ створювати на своїй базі стартапи (при цьому особливу увагу слід надати питанням захисту інтелектуальної власності);
- розроблення організаційного та методичного забезпечення для трансферу ІТ стартап-компаній;
- підвищення рівня і якості підготовки ІТ-спеціалістів;
- розробка і впровадження системи заходів, які спрощують залучення спеціалістів в ІТ-стартапи.

Сфера інформаційних технологій є однією з найперспективніших галузей українського експорту, яка досягла обсягу більше 1 млрд. дол. США у 2014 році та у випадку надання податкових пільг може зростати на 30-40% у рік. Слід зазначити, що протягом I півріччя 2015 року Україна на 44% збільшила обсяг експорту комп'ютерних послуг. Разом з цим у минулому році експорт послуг сфери вітчизняних інформаційних технологій склав близько 800 млн. доларів [12].

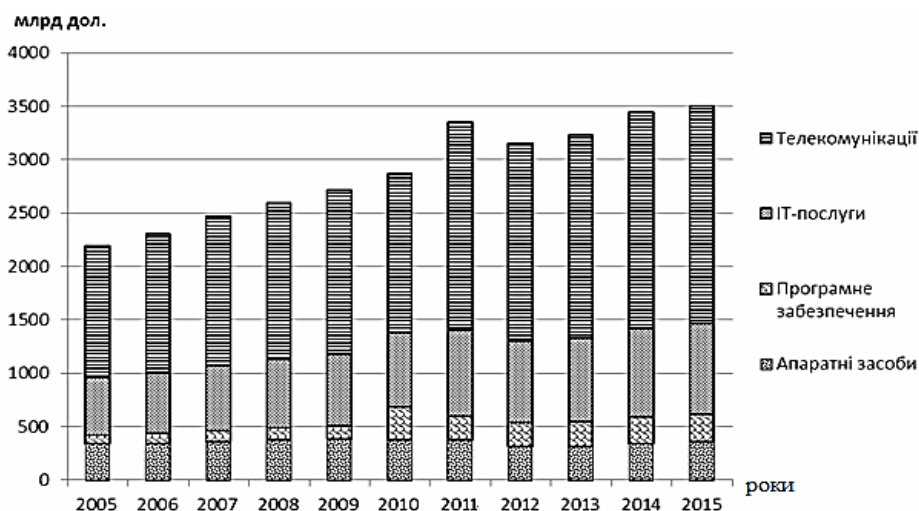

Рис. 2. Обсяги продажу світового ринку ІТ за сегментами

Загальний обсяг продажу світового ІТ-ринку у 2014-2015 рр. перевищив обсяг у передкризовий період, що свідчить про відновлення ринку та збільшення попиту на технології та послуги (рис. 2).

Найвищі показники зростання демонструє світовий ринок програмного забезпечення, темп приросту якого у 2015 році становив 4,76% порівняно з 2014 роком. Ринок телекомунікаційного обладнання та послуг є найбільший, але протягом 2014-2015 рр. помітне зростання лише на 1%. Серед передумов збереження тенденції до зростання є постійний попит на мобільні пристрої та корпоративне мережеве обладнання, в першу чергу, на пристрої для забезпечення безпеки мереж, збільшення продуктивності та масштабованості. Взагалі з 2005-2015 рр. спостерігається тенденція до зростання за всіма сегментами, але у 2012 році внаслідок світової кризи обсяги продажу значно знизилися.

Для оцінки рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств інформаційних технологій авторами запропоновано алгоритм оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства інформаційних технологій (рис. 3).

При оцінці рівня конкурентоспроможності підприємства інформаційних технологій необхідно дотримуватися певного запропонованого алгоритму. Першим кроком є вибір показників оцінювання конкурентоспроможності ІТ підприємств. Другим кроком ведеться розрахунок показників діяльності підприємства, що здійснюється або шляхом математичного обчислення, або експертним методом. Далі слід розрахувати часткові показ-

ники конкурентоспроможності, а саме програмного продукту, виробничого потенціалу, ресурсного забезпечення тощо. Четвертим кроком оцінюємо коефіцієнти вагомості показників і переходимо до розрахунку інтегрального показника. Останнім кроком буде аналіз і оцінка отриманих результатів, що дасть змогу зробити висновок щодо рівня конкурентоспроможності підприємства за рахунок застосування інформаційних технологій [13].

Висновки з проведеного дослідження.

Одним із основних факторів подальшого розвитку ринку інформаційних технологій є розробка механізмів зі сторони держави для створення сприятливих умов щодо підвищення конкурентоспроможного потенціалу підприємств України.

Провідною ланкою формування такого механізму стають методики аналізу, оцінки та забезпечення конкурентоспроможності підприємства. Тому у статті теоретично обґрунтовано і розроблено алгоритм оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства інформаційних технологій, який ґрунтується на аналізі множини його ключових характеристик і дозволяє оцінити перспективи подальшого розвитку підприємства.

Можливість побудови ефективних стратегій розвитку і обґрунтування чіткого та дієвого механізму створення стійких конкурентних переваг для підприємств інформаційних технологій (ІТ) багато в чому вирішує питання «виживання» підприємств в умовах жорсткої конкуренції.

Тому не аби як важливо приділяти питанню підвищення конкурентоспроможності підприємств

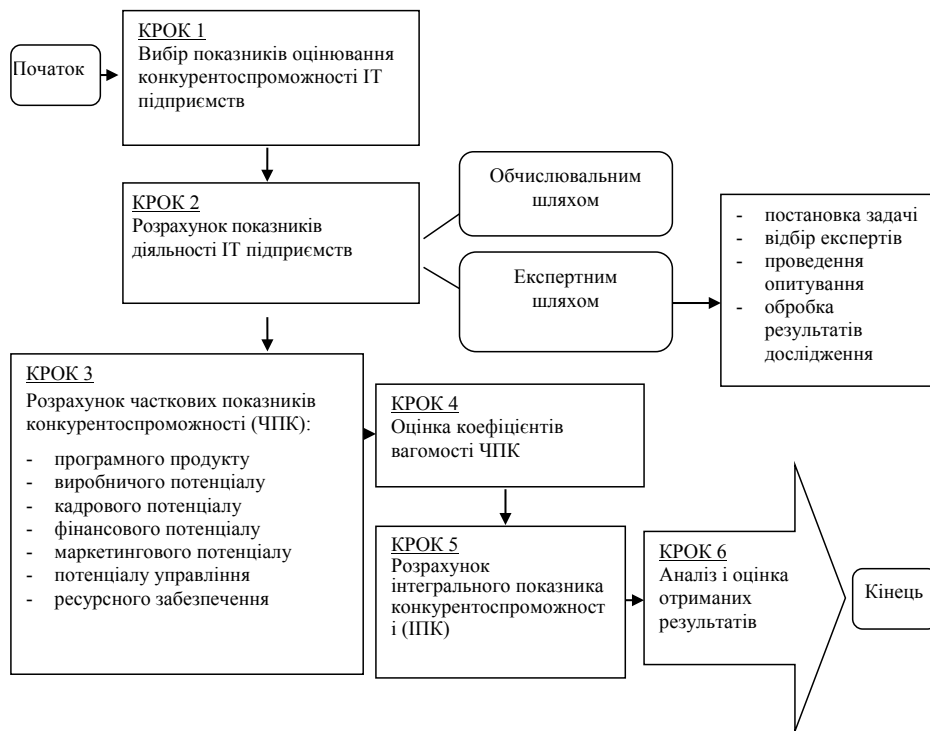

Рис. 3. Алгоритм оцінки рівня конкурентоспроможності підприємства інформаційних технологій

більшої уваги, та реалізувати рекомендації, приведені у даній роботі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Алексєєва Т. І. Міжнародна конкуренція у механізмі сучасних процесів глобалізації та інтеграції / Т. І. Алексєєва // Вісник НТУ ХПІ серія «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарська діяльність підприємств». – Харків: НТУ ХПІ. – 2015. – № 20. – С. 5-12.

2. Sedgley N. Agglomeration and congestion in the economics of ideas and technological change / Sedgley, N., Elmslie, B. // American Journal of Economics and Sociology. 2001. – Vol. 60. – № 1. – P. 101-121.

3. Івашова, Н.В. START-UP проекти – інструмент реалізації інновацій [Текст] / Н.В. Івашова, Д.А. Саєнко // Економічні проблеми сталого розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 24-26 квітня 2013 р. / За заг. ред. О.В. Прокопенко. – Суми: СумДУ, 2013. – Т.1. – С. 103-105.

4. Стельмашук А.М. Розвиток малих інноваційних підприємств: ефективна форма позитивних технологічних змін / А.М. Стельмашук // Стратегія інноваційного розвитку економіки: Всеукраїнський науково-виробничий журнал: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2010_3/11.pdf

5. Шевченко О.М. Венчурний капітал – основа механізму фінансування національних інноваційних процесів / О.М. Шевченко // Інноваційна економіка – 4'2012. – № 30. – С. 52-56.

6. Наумчук Ю. Стартапи, вперед, або Силіконова долина: погляд зсередини: [Електронний ресурс] / Ю.Наумчук, Т.Померанцева, С.Крітов // Дзеркало тижня. Україна. – 2012. – № 49. – Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/SCIENCE/startapi_vpered_abo_kremnieva_dolina_poglyad_zseredini.html

7. Алексєєва Т.І. Дослідження впливу інноваційної складової на стан конкурентоспроможності підприємства / Т. І. Алексєєва // Вісник ХПІ. Збірник наукових праць. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2012. – № 12. – С. 5-8.

8. Blank Steve (May 3, 2013). Search versus Execute: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://steveblank.com/2013/03/05/search-versus-execute/>

9. Світовий Банк. Показники світового розвитку: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/en/country/ukraine>

10. Податковий кодекс України: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

11. Алексєєва Т. І. Розробка організаційно-економічного механізму управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства / Т.І. Алексєєва // Технологічний аудит і резерви виробництва. – 2/5 (28). – 2016 – с. 20-24.

12. Державний комітет статистики: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Алексєєва Т. І. Організація зовнішньоекономічної діяльності на принципах маркетингу / Т. І. Алексєєва, Є. О. Баранова, О. П. Саєнко // Вісник Одеського

нац. університету. Економіка». Том 21. Випуск 4. – С. 12-15.

REFERENCES:

1. Aleksieieva T. I. Mizhnarodna konkurentsiia u mekhanizmi suchasnykh protsesiv hlobalizatsii ta intehratsii / T. I. Aleksieieva // Visnyk NTU KhPI seriia «Aktualni problemy upravlinnia ta finansovo-hospodarska diialnist pidpriemstv». – Kharkiv: NTU KhPI. – 2015. – # 20. – S. 5-12.

2. Sedgley N. Agglomeration and congestion in the economics of ideas and technological change / Sedgley, N., Elmslie, B. // American Journal of Economics and Sociology. 2001. – Vol. 60. – #1. – P. 101-121.

3. Ivashova, N.V. START-UP proekty – instrument realizatsii innovatsii [Tekst] / N.V. Ivashova, D.A. Saienko // Ekonomichni problemy staloho rozvytku: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii, m. Sumy, 24-26 kvitnia 2013 r. / Za zah. red. O.V. Prokopenko. – Sumy: SumDU, 2013. – T. 1. – S. 103-105.

4. Ctelmashchuk A.M. Rozvytok malykh innovatsiinykh pidpriemstv: efektyvna forma pozytyvnykh tekhnolohichnykh zmin / A.M. Ctelmashchuk // Stratehiia innovatsiinoho rozvytku ekonomiky: Vseukrainskyi naukovo-vyrobynychi zhurnal: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/inek/2010_3/11.pdf

5. Shevchenko O.M. Venchurnyi kapital – osnova mekhanizmu finansuvannia natsionalnykh innovatsiinykh protsesiv / O.M. Shevchenko // Innovatsiina ekonomika – 4'2012 #30 – S. 52-56.

6. Naumchuk Yu. Startapy, vpered, abo Sylikonova dolyna: pohliad zseredyny: [Elektronnyi resurs] / Yu. Naumchuk, T. Pomerantseva, S. Kritov // Dzerkalo tyzhnia. Ukraina. – 2012. – # 49. – Rezhym dostupu: http://gazeta.dt.ua/SCIENCE/startapi_vpered_abo_kremnieva_dolina_poglyad_zseredini.html

7. Aleksieieva T.I. Doslidzhennia vplyvu innovatsiinoi skladovoi na stan konkurentospromozhnosti pidpriemstva / T. I. Aleksieieva // Visnyk KhPI. Zbirnyk naukovykh prats. – Kharkiv: NTU «KhPI». – 2012. – # 12. – S. 5-8.

8. Blank Steve (May 3, 2013). Search versus Execute: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://steveblank.com/2013/03/05/search-versus-execute/>

9. Svitovyi Bank. Pokaznyky svitovoho rozvytku: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.worldbank.org/en/country/ukraine>

10. Podatkovi kodeks Ukrainy: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

11. Aleksieieva T. I. Rozrobka orhanizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstva / T.I. Aleksieieva // Tekhnolohicheskyi audyt y rezervy proyzvodstva». – 2/5 (28). – 2016 – s. 20-24.

12. Derzhavnyi komitet statystyky: [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

13. Aleksieieva T. I. Orhanizatsiia zovnishnoekonomichnoi diialnosti na pryntsyakh marketynhu / T. I. Aleksieieva, Ye. O. Baranova, O. P. Saienko // Visnyk Odeskoho nats. universytetu. Ekonomika». Том 21. Vypusk 4. – S. 12-15.